Департамент образования Мэрии г. Грозного
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Гимназия № 4» г. Грозного»

РАССМОТРЕНА
на заседании методического
совета
Протокол № 1 от 29.08. 2023

УТВЕРЖДАЮ:
Директор МБОУ «Гимназия № 4»
г. Грозного
___________М.А. Мусаева
Приказ от 31.08. 2023 № 114/03-03

ПРИНЯТА на заседании
педагогического совета
Протокол № 1 от 30.08. 2023

Дополнительная общеобразовательная
общеразвивающая программа
«Синмехаллаш»

Направленность программы: социально-гуманитарная

Возрастная категория обучающихся: 11 -17 лет
Срок реализации программы: 1 год

Составитель:
Хумакиева Зара Хасмагомедовна
педагог дополнительного образования

г. Грозный
2023

ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН
ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ

Сертификат: 6B5B33298DAE7E81640857ADD1B47A9D
Владелец: Мусаева Марьям Абуезитовна
Действителен: с 02.08.2023 до 25.10.2024

Довзийтаран кехат

5-9-чу классашна « нохчийн маттахь» урокал арахьарчу г1уллакхна лерина долу х1ара документ кхоьллина юкъарадешаран а, коьрта юкъарадешаран а пачхьалкхан программин буха т1ехь. Программо предметан чулацам схьа а боьллу, бовза а бовзуьйту, билгал боккху. Белхан программо, синмехаллаш 1аморан 1алашонца цхьаьна а дог1уш, дешархойн кхиоран, кхеторан, 1аморан а юкъара некъаш довзуьйту.

Лаккхара ийман а долуш, эстетикин мах хадо а хууш, г1иллакх-оьздангаллех массо а аг1ор адам кхиорехь доккха маь1на ду «Синмехаллаш» урокал арахьарчу г1уллакхан.

Цу т1е а доьг1на, школехь синмехаллаш 1аморан 1алашо ю лаккхара кхачам болуш, дахаран бакъдерг гойтуш, юкъара синмехаллаш йовзуьйтуш, адамашкахь лаккхара синъоьздангаллин синхаамаш кхуллуш йолу дуьненахь тоьлла йолу дешан культурин исбаьхьаллин говзарш дешархошна йовзийтар.

5-9- чуй классашкахь синмехаллаш к1иранах 1 сохьтехь хьеха лерина ю программа.

1амат: Ахмадов М.М. «Нохчийн г1иллакх-оьздангалла» учебник . Издательство «Седа», 2002 шо.

6-чу классехь нохчийн литература к1иранах 2 сохьтехь хьеха лерина ю программа.

5-9-чуй классашкахь -34 сахьт (1 сахьт к1иранах)

1. **Предмет 1аморца доьзна долу жам1аш.** (Планируемые результаты**)**

Синмехаллаш 1амочаьргахь хила деза личностни жам1аш:

Нохчийн г1иллакх-оьздангаллин а мехаллаш шегахь кхиор;
-адамаллин а, демократически а мехаллаш кхиор;
шен къоман культурех, бусулба динах а долу хаарш хилар;
шен къоман г1иллакххаш а девзаш, кхечу къаьмнашца а г1иллакххашца а, динца а йоьзна йолу юкъаметтигаш ларъян хаар;
-доьзалан ламасташка тергаме хила везар шегахь кхиор, 1алам лардан а, шен а, нехан а могушалла ларъян езарх кхеташ хилар;
-таханлерчу дуьненахь вахаран 1алашонца шен амал кхиор; шен нийсархошца а, баккхийчаьрца а девне ца вуьйлуш, машаре ваха болу лаам шегахь кхиор;
дешархочун социальни декхарш карадерзор; дешаре лаам кхиор;
дешар шена оьшуш хиларх кхетар;
къоман а, кхийолу а литература ешарца синъоьздангаллин мехаллаш а, эстетически синхаамаша шегахь кхиор.

Синмехаллаш 1амочаьргахь хила деза метапредметни жам1аш*:*

Лаккхара ийман а долуш, эстетикин мах хадо а хууш, г1иллакх-оьздангаллех массо а аг1ор адам кхиар;

-синмеххаллин 1алашонех а, декхарех а кхеташ хилар, кхоллараллин кепара хьесапаш кхочушдар;
-шена хьалха х1оттийнчу декхаре хьаьжжина, синмехаллин декъехула билгалдан леринарг къасто а, цуьнан мах хадо а, и кхочушдархьама эвсаре некъ харжа а хаар;
ша баьхначу кхиамийн бахьанех кхеташ хилар шегахь кхиор (ткъа иштта цададаларан бахьанех а, иза лазаме ца долуьйтуш т1еэца хууш а хилар;
-коммуникативни а, х1ума довзаран а декхарш кхочушдаран 1алашонца меттан г1ирсех пайда эцар;
-дечун логически кепаш (дустар, анализ, юкъара маь1на дар) караерзор;
кхечу къаьмнийн нийсархошца цхьаьна дечу г1уллакхашкахь юкъара 1алашонаш билгалъяр, хьан х1ун дийр ду къастор, цаьрца цхьаьна тергам латтор, ша а, вукхара а дечун цхьанакепара мах хадор; девне ца дерзош, 1оттаме дерш д1адерзор, ларамца т1еэцар кхечу къомах волчун амалехь дерг;
базови предметийн кхетамаш, кхечу предметашца боьзна кхетамаш а караберзор, шен предметца уьш буозар.

Синмехаллаш 1амочаьргахь хила деза предметаца доьзна долу жам1аш:

къоман а, дуьненан а, културийн хилам а, синъоьздангаллин мехаллаш, ламасташ лардаран а, кхид1а а д1акховдоран г1ирс санна синмехаллех кхетар;
-ша-шен кхиарехь г1иллакх-оьздангаллин мах лакхара хиларх кхетар;
виллина нохчийн 1адаташ 1амор лаам шегахь кхиор; дуьненах а, къоман исторех а, културех а болу кхетамаш кхиор;
-меттан бакъонаш а ларъеш, мотт оьзда а, г1иллакхе а бийца хаар карадерзор;
-хьайца къамел деш волчуьнга а ладог1а а, цо дуьйцучуьнца реза вацахь а, делил далорца айхьа бохург т1еч1аг1дан а, г1иллакххехь вистхила а, диалог д1аяхьа а хаар карадерзор;
-ешначу текстехь йолу синъоьздангаллин мехаллаш йовзийта а, уьш шегахь кхио а хаар;

5-9-г1ий классаш чекхъяьккхинчарна хаа дезарг

- оьздангалла а, дахарехь цо лело маь1на а;
- нохчийн къоман оьздангаллин коьрта мехалла;
- адам а, цуьнан г1иллакхаш а;
- доьзал, бераш кхетош-кхиор а;
- нохчийн оьздангаллехь 1аламца а, къинхьегамца а йолу юкъаметтигаш;
-ислам а, нохчийн г1иллакх- оьздангалла а.

2. Белхан программин чулацам

Оьздангалла а, дахарехь цо лело маь1на а (3 сахьт)
Оьздангалла а, дахарехь цо лело маь1на а. Г1иллакх 1амор.

Оьздангаллин бехкамаш.
Нохчийн оьздангаллин коьрта мехаллаш (8 сахьт)
Адам ларар. Стеган сий. Собар хилар .Сонталла. Майралла. Къонахалла.
Яхь. Хьаг1.Къинхетам. Комаьршалла. Декхар. Эхь. Бехк.Доттаг1алла. Къонах.
Адам а, цуьнан г1иллакхаш а (7 сахьт)
Стеган оьздангалла. Духар. Боьршачу стеган духар, мехкарийн духар. Маршалла хаттар. Хьаша ларар. Хьошалг1ахь. Вонехь, тезетахь лело деза г1иллакхаш. Эла. Лай. Ч1ир. Масла1ат.
Доьзал а, бераш кхетош-кхиор а (8 сахьт)
Доьзал. Да берана масал хилар. Ден, ненан бераца йолу юкъаметтигаш. Ден ненан сий дар. Ялсамане ненан когашкахь ю. Ненахощца, стунцахощца гергарло лелор. Синкъерам. Ирахь1ер. Хи йисте вахар.

Йоь1ан, к1ентан бух таллар. Йо1 маре ялар. Нускал хи йисте даккхар. Невцалг1а вахар. К1ант боввакххар.
Нохчийн оьздангаллехь 1аламца а, къинхьегамца а йолу юкъаметтигаш (2 сахьт)
1алам ларар. Хьайбанех а, акхаройх а болу къинхетам.
Ислам а, нохчийн г1иллакх-оьздангалла а (6 сахьт)
Ислам. Иман . Ихьсан. Нохчийчохь баьхна устазаш а, церан 1илма а. Нохчийчохь долу т1ерекъаташ. Устазийн оьздангаллин сурт-сибат. Назма «Маккин эла».1амийнарг т1еч1аг1дар.

3. Дешаран темин хьесап

34сахьт

№	Хьеха билгалдинарг	Сахьт
1	Оьздангалла а, дахарехь цо лело маь1на а	3
2	Нохчийн оьздангаллин коьрта мехаллаш	8
3	Адам а, цуьнан г1иллакхаш а	7
4	Доьзал а, бераш кхетош-кхиор а	8
5.	Нохчийн оьздангаллехь 1аламца а, къинхьегамца а йолу юкъаметтигаш	2
6	Ислам а, нохчийн г1иллакх-оьздангалла а	6

Урокал арахьара г1иллакх-оьздангалла кхетош – кхиоран «Синмехаллаш. Нохчийн маттах, нохчийн маттахь» кружокан календарно-тематически план.

34 сахьт

Раг1	Коьчалан ц1е	Маса сахьт	Хан	
			ПЛАНАЦА	Билггал долу
1 чийрик (8 сахьт)				
Оьздангалла а, дахарехь цо лело маь1на а (3 сахьт)				
1	Оьздангалла а, дахарехь цо лело маь1на а.	1		
2	Г1иллакх 1амор.	1		
3	Оьздангаллин бехкамаш.	1		
Нохчийн оьздангаллин коьрта мехаллаш (8 сахьт)				
4	Адам ларар. Стеган сий.	1		
5	Собар хилар .Сонталла.	1		
6	Майралла. Къонахалла.	1		
7	Яхь. Хьаг1	1		
8	Къинхетам. Комаьршалла.	1		
2 чийрик (8 сахьт)				
1	Декхар.	1		
2	Эхь. Бехк.	1		
3	Доттаг1алла. Къонах.	1		
Адам а, цуьнан г1иллакхаш а (7 сахьт)				
4	Стеган оьздангалла.	1		
5	Духар. Боьршачу стеган духар, мехкарийн духар.	1		
6	Маршалла хаттар.	1		
7	Хьаша ларар. Хьошалг1ахь.	1		
8	Вонехь, тезетахь лело деза г1иллакхаш.	1		
3 чийрик (10 сахьт)				
1	Эла. Лай.	1		

2	Ч1ир. Масла1ат.	1		
Доьзал а, бераш кхетош-кхиор а (8 сахьт)				
3	Доьзал. Да берана масал хилар.	1		
4	Ден, ненан бераца йолу юкъаметтигаш.	1		
5	Ден ненан сий дар. Ялсамане ненан когашкахь ю	1		
6	Ненахошца, стунцахошца гергарло лелор.	1		
7	Синкъерам. Ирахь1ер. Хи йисте вахар.	1		
8	Йоь1ан, к1ентан бух таллар. Йо1 маре ялар.	1		
9	Нускал хийисте даккхар. Невцалг1а вахар.	1		
10	К1ант бовваккхар.	1		
4 чийрик (8 сахьт)				
Нохчийн оьздангаллехь 1аламца а, къинхьегамца а йолу юкъаметтигаш (2 сахьт)				
1	1алам ларар.	1		
2	Хьайбанех а, акхаройх а болу къинхетам.	1		
Ислам а, нохчийн г1иллакх-оьздангалла а (6 сахьт)				
3	Ислам. Иман . Ихьсан.	1		
4	Нохчийчохь баьхна устазаш а, церан 1илма а.	1		
5	Нохчийчохь долу т1ерекъаташ	1		
6	Устазийн оьздангаллин сурт-сибат	1		
7	Назма «Маккин эла»	1		
8	1амийнарг т1еч1аг1дар.	1		